

Kainuun liitto

LAUSUNTO

kirjaamo@kainuunliitto.fi

12.6.2026

Dnro 295/2026

Lausuntopyyntö 22.4.2026, Dnro 66/08.02.01/2026

KAINUUN MAAKUNTAKAAVAN TARKISTAMISEN OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA

Kainuun maakuntahallitus on päättänyt käynnistää maakuntakaavan tarkistamisen. Kainuun maakuntakaavan tarkistamisen tavoitteena on ajantasaistaa voimassa olevat Kainuun maakuntakaavat. Maakuntakaavassa tullaan käsittelemään kaikki keskeiset maankäyttökysymykset lukuun ottamatta tuulivoimateema. Maakuntakaavan tavoitevuosi on 2040. Maakuntakaavan tarkistamisen osallistumis- ja arviointisuunnitelma sisältää maakuntakaavan etenemisen lähtökohdat, aikataulun ja selvityksen eri tahojen osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista sekä arviointimenettelystä.

Kainuun maakuntakaavan alueelle sijoittuvat kokonaan tai osittain Hallan, Näljängän, Hossa-Irnin, Taivalkosken ja Pintamon paliskunnat. Poronhoidolla on alueella vuosisataiset perinteet. Poronhoito on merkittävä elinkeino ja ylläpitää monipuolista elinkeinorakennetta. Erityisesti pienemmissä kylissä poronhoito on merkittävä työllistäjä ja elinvoimaisuuden, maisemakuvan ja turvallisuuden ylläpitäjä.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan lailla turvattu erityinen oikeus (poronhoitolaki, PHL 848/1990 3 §). Poronhoitajat ovat enemmän kuin sidosryhmä, he ovat alueellaan oikeudenhaltijoita. Maakuntakaavan sisältövaatimuksissa (Alueidenkäyttölaki 28 §) edellytetään kiinnitettävän erityisesti huomiota muun muassa maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Poronhoito on poronhoitoalueella keskeinen osa alueen elinkeinoelämää ja laajojen maa-alueiden käyttäjänä altis muun maankäytön vaikutuksille. Poronhoito on lisäksi kiinteä osa Pohjois-Suomen kulttuuriperintöä. Poronhoitoalueella tapahtuva maankäytön suunnittelu on siis elinkeinon ja kulttuuriperinnön jatkuvuuden kannalta keskeinen kysymys.

Poronhoitoalueella vuorovaikutteisuutta on käytännössä toteutettu erilaisilla osallistavilla suunnittelu- ja neuvotteluprosesseilla. PHL 53 § velvoittaa viranomaisen neuvottelemaan asianosaisen paliskunnan kanssa valtion maita koskevan suunnittelun yhteydessä, mikäli sen katsotaan olennaisesti vaikuttavan poronhoidon harjoittamiseen. Vaikka alue ei olisikaan valtion mailla, on poronhoitolain mukaisten neuvotteluiden tyyppisiä neuvotteluita käyty useissa kaavoissa ja maankäyttöhankkeissa sillä ne on todettu hyväksi osallistamisen välineiksi. Hyvä neuvottelukäytäntö tarkoittaa, että neuvotteluissa on todellinen mahdollisuus vaikuttaa asioihin ja että osapuolet ovat toisiinsa nähden tasavertaisia. Neuvottelut asianosaisten paliskuntien kanssa tulee aloittaa riittävän aikaisessa vaiheessa suunnittelua ja ne tulee ajoittaa poronhoidon kannalta siten, että asiaan on mahdollisuus perehtyä, ei kiivaimpaan poronhoidon toiminta-aikaan.

Kainuun maakuntakaavan tarkistamisen osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Kainuun vaihemaakuntakaava 2030 on viimeisin Kainuun kuudesta voimassa olevasta maakuntakaavasta. Kainuun vaihemaakuntakaavan 2030 voimaantulon jälkeen maakuntakaavoitusta on uudistettu vuonna 2023 hyväksytyllä tuulivoimaa, energian siirtoa, pohjavesialueita ja valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita käsittelevällä Kainuun tuulivoimamaakuntakaava 2035 vaihemaakuntakaavalla.

OAS:ssa on mainittu Kainuun maakuntakaavan tarkistamisen tavoitteena olevan ajantasaistaa voimassa olevat Kainuun maakuntakaavat. Maakuntakaavassa tullaan käsittelemään kaikki keskeiset maankäyttökysymykset mukaan lukien muun muassa maa- ja metsätalous, maa- ja kiviaines, turve, poronhoito, matkailu, kiertotalous, teollisuus, energiansiirtoverkot ja energiahuolto, aluerakenne, kehittämiskäytävät, virkistys, ulkoreitistöt, ampumaradat, puolustus- ja kokonaisturvallisuus, maantie- ja rautatieverkko, luonnonympäristö ja kulttuuriympäristö. Maakuntakaavan tarkistamisen osalta mainitaan, että se ei koske lähtökohtaisesti tuulivoimateemaa, jota käsittelevän vaihemaakuntakaavan lainvoimaisuusvaihe on kesken. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa mainitaan, että kaavaprosessin edetessä voi ilmetä myös muita kaavan tarkistamistarpeita. Poronhoito on mainittu Kainuun maakuntakaavan tarkistamisen teemoissa kohdassa *Luonnonvarat ja elinkeinojen toimintaedellytykset*, mutta tämän sisältöä ei ole tarkemmin avattu.

Kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Maakuntakaavassa tullaan käsittelemään muita maankäytönmuotoja, joista aiheutuu vaikutuksia poronhoidolle. Merkintöjä ja määräyksiä kehitettäessä poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset tulee arvioida paliskuntaakohtaisesti eli paliskunnan erityispiirteet ja toimintaympäristön kokonaisuus huomioon ottaen. Kaavassa esitettyjen toimintojen yhteisvaikutukset tulee arvioida paliskuntatasolla. Poronhoidolle aiheutuvia haittoja tulee estää ja sen toiminta- ja kehittämisedellytykset turvata maakuntakaavassa.

Maakuntakaavan OAS:ssa ei ole erikseen mainittu Hallan, Näljängän, Hossa-Irnin, Taivalkosken ja Pintamon paliskuntia osallisina. Osallisiksi on mainittu Paliskuntain yhdistys ja kaava-alueella sijaitsevat poronhoidon paliskunnat (5). Olisi hyvä myös nimetä paliskunnat osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan osallisina.

OAS:ssa tulee myös suunnitella osallistaminen eli poronhoidon tapauksessa poronhoitolain 53 § mukaisten neuvotteluiden ajankohta kaavaprosessissa. Muissa poronhoitoalueen maakuntakaavoissa neuvottelut on käyty sidosryhmäneuvotteluiden kanssa samaan aikaan ennen kaavan valmisteluaineiston nähtäville asettamista, jotta neuvottelun tuloksia saadaan nähtäville menevään kaavaan. Toisen kerran paliskuntien kanssa neuvotellaan ennen kaavaehdotuksen valmistumista. Paliskunnilta ja Paliskuntain yhdistykseltä myös pyydetään lausunnot. Tämä on todettu suositeltavaksi menettelytavaksi.

Osallistamisen tueksi maakunnan liitolla on käytössään poronhoidon paikkatietoaineisto, jota voi käyttää hyväksi mm. kaavan vaikutusten arvioinnissa ja lieventämisessä.

Yhteenveto

Paliskuntain yhdistys katsoo, että maakuntakaavan kaikissa vaiheissa tulee tarkastella suunnittelun vaikutuksia poronhoitoon ja turvata sen toiminta- ja kehittämisedellytykset.

Paliskuntien osallisuus, osallistaminen suunnitteluun sekä paliskuntien edustajien kanssa käytävät lakisääteiset neuvottelut (PHL 53 §) tulee hoitaa asianmukaisesti.

Asianosaisten paliskuntien lausuntoihin ja esiin tuomiin tarpeisiin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Hanna Nurmi
toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Vilma Sanaksenaho, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi